

33e jaargang nrs. 1/2   jan.-april 1983

Inhoud:

1 - mariene biologie algemeen	35 - 46
8 - keverslakken	tabkaart + 1 - 8
20 - veldwerk	127 - 128
25 - armpotigen	tabkaart + 1 - 8
28 - literatuur	101 - 102
29 - varia maritima	429 - 434

ISBN 0165 - 8980

Administratie en redactie
Dr. Lelykade 39, 2583 CL Den Haag
telefoon 070 - 502528, giro 606100
Stichting Biologia Maritima

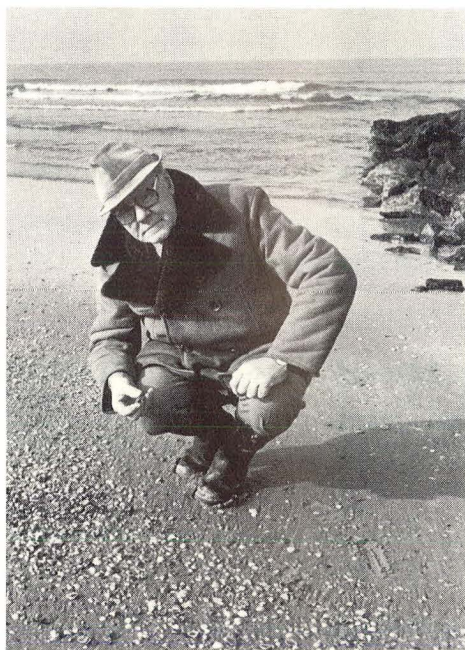
tweemaandelijks uitgave
abonnementsprijs f 28,50 per jaar.

Entrop legt voorzittershamer neer

Meer dan 29 jaar geleden, om precies te zijn op 1 september 1953 werd de Stichting Biologia Maritima opgericht. De notariële akte vermeldt wie voor de eerste maal als bestuursleden worden benoemd. Een van hen, de voorzitter, was Christiaan Johannes Entrop, bij velen beter bekend als Bop Entrop. En wat bij die start niet was te voorzien, Entrop heeft dat voorzitterschap meer dan 29 jaar bekleed. Een periode, die samen viel met de tijd tussen zijn 35-jarige en 65-jarige leeftijd. Die laatste mijlpaal betekent voor zeer velen het afscheid van het arbeidzame ge-

deelte van hun leven. Wie Entrop kent, weet, dat dit voor hem niet geldt. Maar toch kan ook bij hem de boog niet steeds zo gespannen blijven als zijn inzet voor B.M. en het Zeebiologisch Museum nodig maakte. Enig gas terugnemen is dan heel verstandig en dat realiseerden wij ons ook, toen Entrop eind 1982 te kennen heeft gegeven, dat hij het voorzitterschap van B.M. neerlegde en het bestuur aan anderen overliet. Niet dat wij geloven, dat hij het daardoor rustiger aan zal gaan doen, want ongetwijfeld zal de vrijgekomen

shell-foto

tijd dubbel en dwars aan het museum worden besteed.

29 Jaar is een lange periode. En als in een zo lange periode de bestuursleden van een stichting elkaar meermalen hebben afgewisseld, terwijl de voorzitter steeds is gebleven, dan kan het niet anders of dat heeft zijn invloed gehad. En dat was bij B.M. inderdaad het geval. Sommige mensen zeiden wel eens: 'B.M., dat is Entrop'. Nu, wij geloven, dat dit de waarheid zeer goed benadert. Het wel en wee van B.M. en dus ook van de Vita Marina zijn gedurende de voorbije jaren in belangrijke mate en op verschillende punten zelfs overwegend door Entrop bepaald. En we kunnen niet zeggen, dat dit een slappe tijd is geweest; vele en belangrijke ontwikkelingen hebben onder zijn leiding hun beslag gekregen. Zijn devies was immers: stilstand is achteruitgang. Het is niet mogelijk op deze plaats een volledig overzicht te geven van de ontwikkelingen bij B.M. en het aandeel daarin van Entrop, zodat we met enkele punten moeten volstaan. Toen B.M. werd opgericht, waren er zo'n 400 begunstigers, De Vita was in die tijd een gestencilde uitgave. Een belangrijk jaar was 1964, toen de Vita in druk verscheen in de unieke vorm van een losbladige dokumentatie. Weliswaar werd de Varia toen nog gestencild, maar dit was slechts een kwestie van tijd. Ter viering van het 10-jarig bestaan van de gedrukte Vita verscheen het artikel over de Europese Pectinidae in kleur. Maar het moest nog tot 1982 (eigenlijk 1981) duren voor het verschijnen in kleur definitief zou zijn.

Dit alles ging samen met een toeneming van het aantal begunstigers tot meer dan 1300. Van alle artikelen, welke in de Vita in druk zijn verschenen, beslaan die, welke uitsluitend van de hand van Entrop zijn, 387 bladzijden! Dat zijn alleen al meer dan drie volledige jaargangen en dan hebben we nog niet eens rekening gehouden met de vele boekbesprekingen, varia-berichtjes en de artikelen die hij samen met anderen het licht heeft doen zien. Bovendien is het vele foto- en tekenwerk van Entrop alom bekend, kennen wij

hem als organisator van congressen en als leider van werkgroepen en excursies, om over de vele organisatorische zaken nog te zwijgen.

Wanneer we dit alles overzien, is slechts één conclusie mogelijk: B.M. is niet alleen door Entrop opgericht, maar ook tot ontwikkeling gebracht. Daarvoor is B.M. en zijn wij allen hem veel dank verschuldigd. Het is misschien wel wat laat om dat alles nu zo expliciet voor het voetlicht te brengen, maar dat doet aan ons aller erkentelijkheid niet af. Het is nu eenmaal dikwijls zo, dat tijdens de rit alles als normaal wordt beschouwd en dat eerst bij een afscheid de zaken eens op een rijtje worden gezet.

Entrop, wij denken dat je opvolgers - een nieuwe voorzitter moet nog worden benoemd - de schuld aan jou het beste kunnen inlossen door B.M. een nieuwe bloeiperiode binnen te leiden. Wij hebben daarbij het voordeel te kunnen voortbouwen op de door jou gelegde fundamenten. Wij hebben veel van je geleerd, ook al kon je een verdraaid lastige vent zijn en dit geleerde zullen we stellig in praktijk brengen. Dat zal wellicht niet altijd gebeuren op de wijze zoals jij dat gedaan zou hebben - met een variant op een bekend gezegde: andere hoofden, andere zinnen -, maar toch steeds op de door jou gevestigde grondslag.

Veel dank voor al je werk en inzet van alle B.M.-ers. Een troost is, dat het geen totaal afscheid is. Het fraaie Zeebiologisch Museum, dat zo veel van je krachten vergt, biedt je hopelijk nog dikwijls de gelegenheid om je ervaringen en opvattingen over allerlei zeebiologische onderwerpen op schrift te stellen. Zeer zeker komen we in ander verband nog op de voorbije periode terug.

Thans rust op ons de taak, door jouw vertrek een zware taak, om op eigen kracht verder te gaan. Wij hebben echter het volste vertrouwen, dat wij daarbij mogen rekenen op de steun van de velen, die B.M. een goed hart toedragen.

Het bestuur

Foto Th. Strengers.

Thatcheria mirabilis Angas, 1877

Dit maal tonen wij u een wonderlijk gevormde schelp. Het voordeel daarvan is, dat vergissingen bij het determineren zijn uitgesloten. Het is daarom dan ook eigenlijk merkwaardig, dat deze soort zo laat - 1877 - zijn wetenschappelijke beschrijving heeft gekregen. Want het moge dan ook zijn, dat deze slak leeft op een diepte van 100 tot 200 m, dit betekent niet, dat hij vóór 1877 onbekend was. Integendeel, maar men dacht toen te maken te hebben met een speling der natuur, met een of andere misvorming. Dat alles speelde zich af in Japan, want daar voor de kust van Honshu en Shikoku leeft de 'Japanese Wonder Shell' op de zand-slibbodem van de oceaan. Enkele auteurs noemen ook Taiwan en zelfs de Filippijnen als zijn woongebied, maar betrouwbare aanwijzingen voor de juistheid van deze mededelingen hebben we niet gevonden. De vorm van de schelp is, zouden we willen zeggen, ty-

pisch Japans. Deze doet denken aan een pagode, zodat men zich onwillekeurig afvraagt of de schelp voor de pagodebouw wellicht als voorbeeld heeft gediend.

Thatcheria mirabilis - de genusnaam heeft niets te maken met de tegenwoordige Engelse premier - behoort tot de Turridae (onderfamilie Thatcheriinae). De van 7 tot 12 cm grote schelp is dun en licht. De merkwaardige gloeiende spiraalvorm met de gekielde schouders is op de foto duidelijk te zien. De mondopening is zeer groot met een diepe anaalbocht. De kleur is strogeel, soms ook roze maar deze kleur vervaagt op den duur. De mondopening is aan de binnenzijde wit. Het oppervlak heeft een zeer fijne sculptuur, bestaande uit spiraal- en radiaallijntjes. Aanvankelijk was de pagodeschelp zeldzaam en prijzig - 20.000 yen -, maar dat is allang niet meer zo. De soort wordt geregeld gevist. Het dier is een car-

nivoor, voorzien van een gifklier, die het gif levert, waarmee de prooi wordt verdoofd. Voor de mens is hij niet gevaarlijk.

Dia's moeten ademen

Tijdens het symposium Dia '82 gaf de mediakundige bij het Onderwijs Media Instituut, J. van der Kamp, een aantal praktische adviezen voor het opbergen van dia's. Stop archiefdia's nooit in glasraampjes, want daarin hebben ze meer te lijden van klimatologische omstandigheden. Dia's moeten kunnen ademen. Plak nooit etiketten op raampjes, maar schrijf met een gaspen op de lichte, naar de projector gekeerde zijde van het raampje. Doe dat op een vaste plaats, dan biedt het tevens een oriëntatiepunt.

Schelpen drogen

Piet van Weerdhuizen uit Lelystad heeft een eigen manier gevonden om tweekleppigen zo te drogen, dat de schelp gesloten blijft. Hij maakt daarvoor gebruik van polyester, het materiaal dat in meubelen wordt gebruikt en bij de stoffeerder verkrijgbaar is. Dit stuk polyester gaat in een doos, bv. een schoendoos en wel precies passend. Vervolgens heeft hij in dat polyester met een scherp mes kerven gemaakt. Daarin steekt hij de schoongemaakte schelpen - zie afbeelding - totdat ze droog zijn. U ziet een simpele methode, die evenwel tot nu toe nog uitsluitend haar diensten heeft bewezen bij soorten met een niet te sterke slotband.

Hoeveel soorten?

Iedereen weet wel, dat na de insecten de weekdieren de grootste diergroep vormen. Hoeveel soorten weekdieren er leven is evenwel minder bekend. We kunnen er gevoelig vanuit gaan, dat de getallen, die we in de verschillende boeken lezen slechts schattingen zijn. Dorothy Raehle heeft in New York Shell Club Notes (no. 281, april 1982) een aantal cijfers van verschillende auteurs op een rijtje gezet, waarbij voor zover valt na te gaan zee-, land- en zoetwaterweekdieren bijeen geteld zijn. Zij komt tot het volgende staatje:

1884 Holder en Holder	20.000
1949 Winckworth	65.000
1954 Abbott	100.000
1970 Boss	47.000
1975 Palmer en Fowler	45.000
1978 Wagner en Abbott	60.000

Het door deze getallen opgeroepen beeld wordt evenwel geheel anders, wanneer men een willekeurige andere serie boeken raadpleegt. Ziet u maar:

1961 Buchsbaum	40.000
1968 Wells	100.000
1970 Grzimek	125.000
1974 Dance	100.000
1975 Oliver	100.000
1977 Lindner	125.000
1982 McDonald	100.000

Tot slot nog een aardig historisch overzichtje, dat we tegenkwamen in Zoölogie van Koller en Anders:

1758 Linnaeus	674
1886 Leunis	21.320
1900 Möbius	50.000
1954 Kaestner	104.000

Eén ding volgt uit al deze getallen. Het zijn en blijven schattingen, zelfs wanneer men er de schijn van nauwkeurigheid aan heeft willen geven. Een ander ding is echter wel duidelijk. Indien de schatting van in totaal meer dan 3.000.000 levende diersoorten juist is, maken de weekdieren daarvan ondanks hun grote aantal toch nog geen 3,5% uit.

Links-rechts in de fout

Hopelijk zijn de begrippen linker en rechter klep nu na het lezen van het artikel 'Wat is links en wat is rechts?' (tweekleppigen 215 e.v.) net zo duidelijk als dat bij de heer Kronenberg het geval is. Hij maakte de redactie erop opmerkzaam dat er in het betreffende artikel een foutje is gesloten, niet in de links-rechts kwestie maar wel in de begrippen anterior en posterior. Deze zijn namelijk in afbeelding 2 (pag. 216) -hoe kan het ook anders- juist verwisseld! Aangezien ante voor betekent en post achter of na, moeten de tekstjes in de foto dus luiden: voor = rostraal = anterior en achter = caudaal = posterior.

J.G.

Zuidpoolfossielen

Op Seymour-Island in het Zuidpoolgebied hebben Amerikaanse geologen recentelijk fossiele vondsten gedaan, die steun geven aan de theorie, dat de continenten in de loop der tijden zijn verschoven. Het betreft hier hoofdzakelijk fossiele resten van landdieren, maar ook skeletten van Pleisosauriërs, waaronder een van 12 m lang, die zo'n 70 miljoen jaar geleden in zee hebben geleefd. Bovendien, zo vermeldt Aarde en Kosmos, nr. 7/8, 1982 zijn er haaietanden gevonden, voor het eerst ook fossielen van beenvissen en de eerste mosasaurus, een zeereptiel. Ongeveer 30 miljoen jaren geleden vormde zich de zuidpoolijskap en deze is er nog steeds.

Ook voor u

Zoekt u iets voor uw hobby of hebt u iets dat een ander wellicht kan gebruiken? Deze rubriek staat voor u ter beschikking om uw wensen of aanbiedingen kenbaar te maken.

Mikroscoop aangeboden

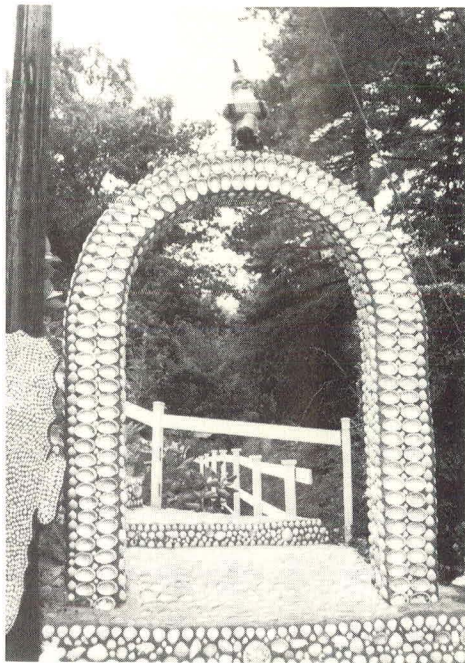
Ter overname aangeboden: Wetzlar mikroscoop; 2 objectieven, resp. 10 x N.A. 0.30 en 45 x N.A. 0.82; 2 oculairs, resp. 5x en 10x; grof en fijn instelling; voorzien van elektrische verlich-

ting en diafragma. Nieuwprijs ca. f 1250,—, vraagprijs f 650,—.

A. Verhagen, Meeuwensingel 75, 3181 SW Rozenburg, tel. 01819-12561.

Shell gardens

Mocht u met vakantie op het eiland Jersey komen, dan moet u zeker eens een kijkje nemen in St. Brelade. U treft daar een schelpentuin aan, waarvan het hier afgebeelde poortje een deel uitmaakt. Allerlei miniatuur bouwwerkjes zijn bekleed met schelpen.

Laagwater in de weekends

Hierbij treft u de tabellen van de laagwaterstanden voor de maanden juni en juli aan. Voor de berekening van het laagwater van andere kustplaatsen kunt u gebruik maken van het rekenstaatje op de volgende bladzijde. De zomertijd is verwerkt; u hoeft daarvoor dus geen extra berekeningen te maken.

Gemiddelde tijdsverschillen van laagwater: — = vroeger, + = later dan Harlingen, Hoek van Holland of Vlissingen in uren en minuten.

Gerekend van Harlingen	Vlieland Haven — 2.09 uur	Borssele + 0.07 uur	Kreekrak + 1.16 uur
Delfzijl + 1.25 uur	Gerekend van Hoek van Holland	Breskens — 0.08 uur	Perkpolder + 1.07 uur
Den Helder — 3.11 uur	Bruinisse + 1.14 uur	Burghsluis + 0.21 uur	Prosperpolder (Antwerpen) + 1.50 uur
Holwerd — 0.01 uur	Cadzand — 0.22 uur	Cadzand — 0.22 uur	Rak Zuid + 1.54 uur
Kornwerderzand — 0.53 uur	Petten + 5.08 uur	Colijnsplaat + 0.27 uur	Razernijpolder + 1.16 uur
Lauwersoog — 1.07 uur	Scheveningen + 2.55 uur	Dintelsas + 1.54 uur	Stavenisse + 0.45 uur
Nes — 0.44 uur	IJmuiden + 3.29 uur	Ellewoutsdijk + 0.17 uur	Steenbergse Sas + 1.48 uur
Den Oever — 1.51 uur	Gerekend van Vlissingen	Goese Sas + 0.52 uur	Terneuzen + 0.29 uur
Oude Schild — 2.40 uur	Antwerpen + 2.42 uur	Hansweert + 0.57 uur	Vlietepolder + 0.26 uur
Schiermonnikoog — 1.02 uur	Bath + 1.40 uur	Hoedekenskerke + 0.42 uur	Waarde + 1.07 uur
Terschelling — 1.44 uur	Bergen op Zoom + 1.14 uur	Hoofdplaat + 0.07 uur	Wemeldinge + 0.56 uur
		Kats + 0.44 uur	Zierikzee + 0.37 uur

datum	laagwater	laagwater	datum	laagwater	laagwater	datum	laagwater	laagwater						
	h.min	NAP		h.min	NAP		h.min	NAP						
	tijd	—cm		tijd	—cm		tijd	—cm						
juni 1983	HARLINGEN		juni 1983	HOEK VAN HOLLAND		juni 1983	VLISSINGEN							
4 za	11.20	100	—	—	4 za	2.59	87	16.16	55	4 za	3.04	184	15.21	144
5 zo	0.19	100	12.24	101	5 zo	4.04	88	17.25	56	5 zo	4.11	184	16.27	147
11 za	5.58	110	18.26	115	11 za	8.35	71	20.50	77	11 za	9.07	215	21.35	225
12 zo	6.42	110	19.17	115	12 zo	9.17	66	21.32	84	12 zo	9.50	219	22.19	237
18 za	11.21	98	—	—	18 za	2.25	90	15.42	54	18 za	2.48	204	15.05	157
19 zo	0.12	96	12.23	95	19 zo	3.41	82	17.04	56	19 zo	3.56	195	16.21	155
25 za	5.57	106	18.24	103	25 za	8.49	60	21.14	78	25 za	9.11	190	21.40	208
26 zo	6.33	107	19.04	104	26 zo	9.24	55	21.49	82	26 zo	9.45	189	22.18	215
juli 1983	HARLINGEN		juli 1983	HOEK VAN HOLLAND		juli 1983	VLISSINGEN							
2 za	10.09	99	22.52	93	2 za	1.19	86	13.57	47	2 za	1.32	196	13.37	150
3 zo	10.52	99	23.36	92	3 zo	2.12	85	15.03	50	3 zo	2.20	189	14.32	148
9 za	4.36	102	17.13	105	9 za	8.17	62	20.35	81	9 za	8.01	192	20.32	206
10 zo	5.35	104	18.10	108	10 zo	8.17	62	20.35	81	10 zo	8.47	202	21.18	223
16 za	10.15	101	22.55	93	16 za	13.36	50	—	—	16 za	1.26	220	13.32	168
17 zo	11.00	97	23.38	92	17 zo	1.55	87	14.57	53	17 zo	2.16	204	14.32	160
23 za	4.48	96	17.23	93	23 za	8.04	56	20.29	71	23 za	8.12	167	20.44	191
24 zo	5.33	97	18.06	93	24 zo	8.30	51	20.59	73	24 zo	8.48	171	21.22	202
30 za	9.14	99	21.40	90	30 za	12.10	43	—	—	30 za	12.25	166	—	—
31 zo	9.43	97	22.12	88	31 zo	0.39	84	12.59	47	31 zo	0.59	200	13.02	160

De gegevens zijn ontleend aan: 'Getijtafels voor Nederland 1983', Staatsuitgeverij - 's-Gravenhage - 1982.